

PŘÍPADOVÁ STUDIE DOBRÉ PRAXE PRÁCE S DĚTMI OHROŽENÝMI DOMÁCÍM NÁSILÍM – OLOMOUCKÝ KRAJ

CASE STUDY OF GOOD PRACTICE IN WORKING WITH CHILDREN AT RISK OF DOMESTIC VIOLENCE – OLOMOUC REGION

Hana Kubíčková

Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita, Ostrava

Abstrakt

Případová studie dobré praxe v Olomouckém kraji vznikla jako dílčí část výzkumu zaměřeného na děti v kontextu domácího násilí v České republice (viz níže). Cílem studie bylo odkrýt a představit dobrou praxi v souvislosti se službami zaměřenými na pomoc dětem ohroženým domácím násilím v rámci vybraného kraje. Studie navazuje na výstupy z dotazníkového šetření a analýzu ohniskových skupin realizovaných s experty z celé České republiky na uvedené téma. K identifikaci a pochopení dobré praxe v kraji jsme použili tematickou narativní analýzu dle Riesmannové se zaměřením na osm klíčových témat. Sběr dat proběhl prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s 9 participanty doplněný analýzou písemných materiálů.

Klíčová slova: domácí násilí, děti, služby pro děti ohrožené domácím násilím, dobrá praxe, tematická analýza

Abstract

The case study of good practice in the Olomouc Region was created as a partial part of research focused on children in the context of domestic violence in the Czech Republic (see below). The aim of the study was to uncover and present good practice in relation to services aimed at helping children at risk of domestic violence within the selected region. The study builds on the outputs of a questionnaire survey and focus group analysis conducted with experts from across the Czech Republic on the topic. We used Riesmann's thematic narrative analysis to identify and understand good practice in the county, focusing on eight key themes. Data collection was conducted through semi-structured interviews with 9 participants supplemented by analysis of written materials.

Keywords: *domestic violence, children, services for children at risk of domestic violence, good practice, thematic analysis*

1 ÚVOD

Domácí násilí je aktuálně významně propojováno s ochrannou a nastavením služeb pro ty nejzranitelnější v souvislosti se zkoumaným fenoménem, děti. Tento fakt byl významným motivem pro realizaci projektu „Děti a domácí násilí – výzkum potřebnosti služeb specializovaných na pomoc dětem ohroženým domácím násilím a návrh minimálních parametrů těchto služeb“, financován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci programu BETA 2. Případová studie dobré praxe vybraných regionů je dílčí částí zmíněného projektu.

2 TEORIE

Příklady dobré praxe se jeví jako užitečné v tom ohledu, že poukazují na funkční a osvědčené strategie při řešení různorodé problematiky (srov. MPSV, 2021).

Z pohledu odborníků vyplývá, že systém služeb orientovaných na řešení domácího násilí je v České republice obecně dobře nastavený (Topinka et al., 2016; MPSV, 2021). Jako problematický se však při práci s rodinami zasaženými násilím jeví časový horizont pomoci zejména ve vztahu k dětem, a to nejen v našich podmínkách (Levová et al., 2020; Mellaard & Meijl, 2020). Dlouhodobě napříč celou ČR přetrvává nedostatek kvalitních terapeutických, krizových a dalších navazujících služeb pro pomoc nezletilým obětem, v některých regionech dokonce zcela chybí (Paprsteinová & Vojtíšková, 2020). Sociální práce je systémově nastavena tak, že řešení se orientuje na oddělené role a děti jsou součástí komunikace prostřednictvím pojetí rodičů, kteří dítě z objektivních důvodů upozaďují (Fusco, 2013; Levová et al., 2020; Scrafford et al., 2020).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Byly vytvořeny tři typy polostrukturovaných rozhovorů, první pro pracovníky v sociální a školské oblasti, druhý pro pracovníky justice a třetí pro pracovníky policie. Výběr participantů byl na základě expertního výběru (Marshall, C.,

Rossmann, G. B., & Blanco, G. L., 2021). Celkem bylo realizováno 9 rozhovorů. V rámci triangulace dat byla analýza rozhovorů obohacena o zkoumání relevantních dokumentů. Tyto byly vybrány s cílem doplnit a upřesnit zjištění z rozhovorů, poskytnout širší kontext a umožnit hlubší porozumění zkoumanému tématu. K identifikaci a pochopení dobré praxe jsme použili tematickou narativní analýzu (Riessman, 2008) se zaměřením na osm klíčových témat. Byl získán úplný přepis nahraných rozhovorů. Dále docházelo k hledání obsahu tématu dobré praxe v jednotlivých stanovených indikátorech.

4 VÝSLEDKY/OČEKÁVÁNÉ VÝSLEDKY

Při odhalování dobré praxe v souvislosti s řešením domácího násilí v Olomouckém kraji se ukázaly jako významné jednak její konkrétní příklady s ohledem na nezbytné faktory pro zajištění kvalitní péče o ohrožené dítě, jako jsou komplexnost, specializovanost, dostupnost, systémový dopad apod. Zároveň jsme při sběru dat refleктоvali, jakým způsobem je s konceptem dobré praxe participanti zacházeno.

V oblasti zkoumané problematiky jsme zjistili, že v protipólu identifikované silné stránky kraje se současně objevují různé varianty rizik. Zároveň, že definovaná dobrá praxe, která není zohledněna dalšími subjekty, může být poskytovatelem pojmána nekriticky a současně je tedy i zdrojem limitů v dalším rozvoji.

Ve zmíněných oblastech se v explicitní i implicitní podobě objevuje tendence nebagatelizace dopadu domácího násilí na dítě, která je důležitým předpokladem pro aplikaci i rozvoj funkčních strategií.

Konkrétním zařízením, které nejvíce reprezentuje výše zmíněnou komplexnost, dostupnost a odbornost v Olomouckém kraji, je z pohledu participantů intervenční centrum tohoto regionu.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Jak vyplývá z výše uvedeného, téma násilí v blízkých vztazích patří aktuálně nejen v České republice mezi témata nejzásadnější. A kvalita poskytované péče napříč různými sektory služeb se stává prioritou. Což je dobré primární východisko, ale evidentně to stále nestačí. Zajištění komplexní, odborné, dostupné a systémově orientované pomoci rodině ohrožené domácím násilím se

významně odvíjí od možnosti poskytovatelů i zřizovatelů služby, především pak od finančních, personálních a prostorových kapacit (srov. Levová et al., 2020). Případová studie samozřejmě odkrývá především silné stránky kraje například v podobě intervenčního centra, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo krizového bytu pro osoby ohrožené násilím. Na druhé straně však odhaluje celou řadu problematických oblastí, jako je především nedostupnost psychologické a psychiatrické péče pro děti, absenci programů pro násilné osoby a nízkou úroveň multidisciplinarity (srov. Úřad vlády České republiky, 2024).

PODĚKOVÁNÍ

Naše poděkování patří především všem participantům, kteří se zapojili do výzkumu. Děkujeme také Technologické agentuře ČR a MPSV za poskytnutí grantu, který umožnil výzkum realizovat.

6 LITERATURA

- Fusco, Rachel A. (2013). "It's hard enough to deal with all the abuse issues": Child welfare workers' experiences with intimate partner violence on their caseloads. *Children and Youth Services Review*, 35(12), 1946–1953.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.09.020>
- Levová, J., Ježková, M., Holušová, B., Chomová, Z., & Šuk, O. (2020). *Domov bez násilí. Intervenční centra v systému pomoci rodinám ohroženým domácím násilím*. Dostupné z: <https://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/%C4%8Dl%C3%A1nek-spondea.pdf>
- Marshall, C., Rossman, G. B., & Blanco, G. L. (2021). *Designing qualitative research* (7th ed.). SAGE Publications.
- Mellaard, A., & Meijl, T. van. (2020). Domestic violence policies in the Netherlands: A regime of deficiency. *Anthropological Theory*, 21(4), 437–459.
<https://doi.org/10.1177/1463499620958857>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. (2021). *Analýza dostupnosti specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím v ČR*. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/individualni-projekt-mps-v-rozvoj-systemu-socialnich-sluzeb>

- Paprsteinová, L., & Vojtišková, M. (2020). *Domácí násilí v 21. století z pohledu intervenčních center*. Dostupné z: <https://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/IC-praxe-21.-stol.pdf>
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. SAGE Publications.
- Scrafford, K., Miller-Graff, L., Umunyana, A., Schwartz, L., & Howell, K. (2020). "I did it to save my children": Parenting strengths and fears of women exposed to intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(9–10), NP7775–NP7802. <https://doi.org/10.1177/0886260520969231>
- Topinka, D. (Ed.). (2016). *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu. Základní fakta a výsledky*. SocioFaktor, s. r. o.
- Úřad vlády České republiky. (2024). *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2023–2026*. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/AP_DGPN-2023_final.pdf